

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

POLITIKAI ÉS KÖZGAZDÁSZATI NAPILAP.

Előfizetési díj: Egész évre 12 frt., félévre 6 frt., negyedévre 3 frt.
Előfizetések és hirdetések díjak helyben és vidékről a szerkesztőséghez küldendők be.
Helyben előfizethető: a szerkesztőségnél, a kiadó-hivatalnál, Demjén L., Keresztény P. kereskedésében.
Egyes szám ára 5 kr. o. é.
Szerkesztőség és kiadó-hivatal: belső-tordai utca szögletén, Csapó S. kereskedésével szemben, I-ső emelet, feljárás a kaputól jobbra.

Hirdetési díj: öt hasábos garmond sorért 6 kr. s egyszeri beiktatás után 30 kr. bélyegdíj.
Hirdetések felvételnek: Helyben: a szerkesztőség, a kiadó-hivatalban, Demjén László könyv- és Keresztény Pál papír-kereskedésében. Bocsben: Haenstein és Voglner (Neuer-Markt 11 sz.), Oppelik Alajosnál (Wolzeile 22. sz.), Rudolf Mosse officiel. Zeitungs-Agent (Stadt, Seilerstraße 2), Pesten: Haenstein és Vogler Urutca 13. Lang et Schwarz, Fördötca 1. Süddeutsche Annoncen-Expedition Stuttgart. Nyilttér sora 20 kr.

Előfizetés

„Kolozsvári Közlöny“-re.

Megjelen naponként egész nagy iven.

Előfizetési árak: egész évre 12 ft. o. é.
Félévre 6 frt. o. é. Énegyedre 3 „ „ „
Az előfizetések egyenesen a szerkesztőséghez küldendők be.

A „Kolozsv. Közlöny“ szerkesztősége.

Kolozsvárt, 1873 jul. 10-én.

A mint értesülve vagyunk egyetemünkön az aláírások ma veszik kezdetüket, s így a kolozsvári m. kir. egyetem, a mindig annyi előre ki nem számítható nehézségekkel járni szokott kezdeten részben már túl volna. Részben mondjuk, mivel könnyen belátható okokból. viszonyaink között egy hasonló intézmény kezdet nehézségei pár havi időközre nem szoríthatók.

Visszaemlékezve azon meleg, őszinte szavakra, melyeket egyetemünk ünnepélyes megnyitása alkalmával az egyetemi tanári kar szónoka szájából hallottunk, s összehasonlítva azzal az egyetemi tanáraink részéről tapasztalt magatartással, a tanuló ifjúsággal szemben úgy, mint közönségünkkel, azt hisszük csak városunk mivel értelmiségének adunk kifejezést, midőn meleg és őszinte szerencsekívánatunkat nyilvánítjuk egyetemi tanárainknak, s kívánjuk, hogy a kezdet kellemetlenségei buzgalmat ne csökkentsék, s megtartsák továbbra is azon nemes irányt, melyet az egyetem részére kitűzött cél megvalósítását illetőleg szónokuk mint követni szándékoltat jelölt volt ki, és melyet a lefolyt tanévben valósággal követni is láttunk.

Jól tudjuk mi, és tudni fogja velünk minden a dologhoz értő értelmes ember, hogy egy pár hónap alatt rendkívüli eredményeket oly téren, melyen az egyetemi tanári kar működni hivatva van felmutatni nem lehetne még akkor sem, ha középtanodáink, az egyetemi tanulmányok előkészítő intézetei, más karban is volnának, mint a milyenben fájdalom! vannak. Jól tudjuk, hogy a tudományos szellem- és műveltség terjedése még akkor is időhöz van kötve, ha a tér már előkészítve van, és nem kell, mit nálunk az eset, minden lépten nyomon még e tekintetben is felhalmozva található akadályok elhárításával megküzdni. S mert hisszük, hogy városunk értelmisége ezen állásponttól tekintni és mérlegelni egyetemünk működését, kötelességünknek tartjuk felszólalni akkor, midőn más hangokat hallunk oly oldalról, mely a helyi közvélemény tolmáca akarna lenni. Nem akarjuk a „Magyar Polgár“ 156. számában „vezérezkik“ alakjában tudomány-egyetemünk tanári kara ellen elmondottakat részletes bírálat alá venni, mivel meggyőződésünk, hogy azon czikk t. írója inkább csak ismét „érdekés“ akart lenni és nem komolyan beszélni. De mind e mellett nem mulaszthatjuk el megmondani neki, hogy vannak dolgok, melyeket a mindennapiság légkörébe vonszolni nem szabad, mivel azoknak szükségelt fényén akaratlanul is homály maradhatna vissza; sőt, ha rajtuk hiányokat is észlelnénk, azokat csak a tárgy kényességének megfelelő eszközökkel szabad eltávolítani iparkodunk.

A tisztelet nézetünk szerint minden tanárnak féltékenyen őrzött kincse kell hogy legyen, mert az azonkapocs, mely tanítványait vele azon bensőbb viszonyban tartja, mely mindenkor szükséges arra nézve, hogy az általa kezelt tudományok iránt a komolyság és szakadatlan figyelem létezzék. — E tiszteletet pedig mi sem csökkentheti annyira, mint a neveltségessé tétel. Ha a közönség valakin nevetett, ezen nevetéssel közönségesen véget ért a neveltségesség is; nyomokat ez ritkán szokott hagyni. De ha egy tanár lett neveltségesség csak egyszer is hallgatói előtt, észlelhetni annak hatását ávek múlva is. És ha ez általában így van, mennyivel inkább kell ettől óvni egy egészen ifjú intézet tanárait, kik között több van olyan is, kinek szakképzettsége eddig még csak kisebb körben ismeretes, s kire nézve épen most nyílt meg a tér tudományos műveltsége hasznosítására. Azt hiszi-e a „Magyar Polgár“ hogy az általa most választott uton elősegíti azon remények megvalósulását, melyeket az egyetem „ifjabb tanárai“ iránt maga is táplált, s hisszük még ma is táplál? Azt hiszi-e, hogy felvan jogosítva, azért, mert neki nem tetszik, ha egy egyetemi tanárt is „nagyaság“-nak szólítanak, annak fejére mindjárt „csörgő sapkát“ tenni, vagy mert azon tanár nem mondja mindjárt: kérem én csak tekintetes vagyok,*) az egyetem tekintélyének lealásáról, rangkorság terjesztéséről beszélni, és azzal fenyegetődni, hogy majd egyenként is bemutatja a demócraia e veszedelmes ellenségeit t. olvasóinak? Azt hiszi-e, hogy ily fellépés az általa annyira féltett intézetnek üdvére szolgál; hogy az új tanári karban erősíti az egyetem helye iránt szükségelt vonzalmat, mely nélkül a tanár egy helyeni huzamos működése kellő kedvvel és buzgósággal nehezen képzelhető? Vagy azt hiszi tán, hogy mi mindezek nélkül ellehetünk, hogy belőlünk kitélik minden? □

Legújabb táviratok.

Pancsova, jul. 9. Flatt főispán ma délután az összes tisztikar jelenlétében tanácsulást tartván és az általa helyettesített új polgármestert és főjegyzőt bemutatván, kijelenté, hogy ha a tisztviselők részéről a dynasztia, az ország egysége, a magyar kormány és a nemzetiségek ellen bármilyen ellenállást tapasztalna, a törvény teljes szigorát alkalmazandja. A tisztikar e követelések előtt meghajlásra, esetleg lemondásra szólítottatva fel, eddig egészben helyén maradt.

Fiume, július 9. Stambulból távirják: Az alduai tartományokban a cholera terjed. A Galatzból és a Sulinából érkező hajók Konstantinápolyban vesztéglés alá esnek, Varna és Kusztenjéből oda vitorlázók elinduláskor és érkezéskor orvosilag megvizsgálatnak.

Fiume, július 9. Velenczéből távirják: az azziai cholera kiütése itt hivatalosan konstatalva lón, mi az induló hajók egészségi okmányain följegyeztetik.

Róma, jul. 9. É.—Amerika a kolostortörvény ügyében minden jogtalan beavatkozástól tartózkodni kíván.

*) Mi úgy tudjuk, hogy ő felsége az egyetemi tanárokat a 6-ik díjosztályba tartozóknak méltóztatott kimondani; s tudjuk azt is, hogy a díjosztályok rangfokozatok, a rang pedig czimet ad, mely az említett díjosztályu hivatalnokoknál a „nagyaság“. Hogy a rangfokozat az államhivatalnok rendszerében a demócraia elveinek megfelelő-e vagy nem, ezen kérdés vitatása tartható a Magyar Polgár hasábjaira. De nem szabad azt mondania, hogy azon hivatalnok, mely ama díjosztályba tartozik, ha a megadott czimet vissza nem utasítja, rangkoros.

Konstanczinápoly, jul. 9. Egy vegyes bizottság új osztrák-török postaszerződés módosítását dolgozza ki.

Berlin jul. 9. A „Prov. Corr.“ még egyszer a császárhoz intézett katolikus feliratról szólva kijelenti, hogy az államkormány el van határozva minden papi uralomvagy, minden dacz, minden üres mentség ellenében a törvényhozás által kezébe adott eszközökkel élni.

Berlin, jul. 9. A szövetségi tanács tegnap a pénzüzerési törvény végrehajtását tárgyalta és elhatározta, hogy megkeresendi a szövetségi kormányokat, miszerint az osztrák egy és fél forintosok és a német alföldi egy és harmadfél forintosok elfogadását a közpénztárnak azonnal tiltsák be. Pénzek elfogadása iránti általánosabb tilalom császári rendelet útján fen van tartva. A szövetségi tanács az őszig elnapolta magát.

Minő természetűek azok a cath. alapok?

Jelentése az 1869/72-ki magyar országgyűlési képviselőház bizottságának a vallásállaprol. Megvilágítva **Bacsák Imre** által.

XII.

Mondhatja már most a t. albizottság, hogy „az egyetemes magyar kath. egyház oly testület, melynek jóságbirhatási képessége hazánk törvényei által engedélyezve nincs“ p. 13. Ime itt a „botlás köve, és a botrány sziklája.“ — „lapis offensionis et petra scandali.“ Ime ama tulhajtott álláspont, melyen a t. albizottság a képviselőház értelmét, nem mondjuk, szándékosan elferdítette vagy meghamisította, — de bizonyára igen nagyon elhibázta, midőn a kérdést a magánjogi térről a közjogira vitte át. A kérdésnek a képviselőházban felmerült fejlődési folyamat, úgy, mint a t. albizottságnak ama két sarkely felállításával követett eljárása, ríkött ellenmondásba hozák a t. albizottságot a képv. ház értelmével, — a maga feladatával, — úgy, mint saját önmagával. Valóban, a közjogi kérdésnek hánytorgatását valamint az egész ide vonatkozó határozati javaslat alkalmával senkinek sem jutott eszébe szőnyegre hozni: („nincs itt szó arról, monda Deák — hogy valamely alapítvány, mely jogilag a kath. egyházat illeti, tehát annak birtokképeségét tetleg bizonyítja — attól elvonassék,“) ugy a birtokképeség közjogi tárgya felletti vitaközörsre és vélemezésre a t. albizottságot senki sem bízta meg, midőn tehát a „jogi természet“ általános, kétes kifejezése alá a „közjogi“ eszmét rejti, ezzel a „képviselőháza hivatlan tanácsát tolja fel,“ — az egyház birtokképtelenségéről — Annál erőszakosabb pedig ezen ugrás, mert a közjogi birtokképeség kérdése nemcsak nem forog, — de nem is foroghat fenn. Ugyanis:

A tulajdonjog az embernek létehez feltétlenül szükséges lévén, nem csupán pozitív, esetleges, hanem vele született természeti személyes joga: „Az erkölcsi személyek — mondá Conti képviselő az olasz parlamentben — természeti jognál fogva léteznek, mert különben honnan származtatná maga az állam is tulajdonjogát.“ Ugyanezért említett kérdést a t. albizottság értelme szerint, amugy közjogi alakban most felvetni, annyit tesz, mint azt kérdezní, van-e a kath. egyháznak joga létezni Magyarországon? Nem volna-e ez a reactio kérdése a jogi téren? Nem volna-e ez már ezer éves meghaladott álláspont? Nem volna-e ez megtagadása korunk legfényesebb vívmányának, most már a zsidók és cigányokkal is közös szabad tulajdonjognak? Mert csak jól gondoljuk meg, ha a t. albizottság azt mondaná, hogy az ugynevezett kath. alapok eredete, rendeltetése azt mutatja, miszerint a kath. egyház eddig azoknak valóságos birtokosa, vagy tulajdonosa nem volt, mert nem neki adták azon javak és alapok, még ez, bár erőszakos, historikai, vakmerő hibának — de most megjárna, hanem mikor már a 43. 48-ki stb. törvények az általános birtokképeséget, mindenkire — kivétel nélkül — kiterjesztették, most az ország leghatalmasabb egyházáról azt mondani, hogy még mind- eddig „nem birtok-, nem tulajdonjog képes,“ — ez már — tisztelet, becsület, — de valóságos jogi képtelenség, jogi anachronismus, és olyan valami, mint mikor valaki szorgosan öltözik masknak, azután a tükörbe néz, és maga is elneveti magát maga felett. — A protestans egyház birtokképes-

ségét senki sem hánytorgatja, és mi örülünk atyáinkai egyházának birtok-erősségén, de annál inkább kell, hogy minden becsületes kahalikusnak utolsó csepp verét felbőszítse azon jogosulatlanul insultáló vélemény, mi szerint a kath. egyház — nem is a legjelentéktelenebb polgárok — hanem a szemétférgék sorába van degradálva.

Azonban bármiként igyekezzék is a t. albizottság a katolikusokat boszantani egyházuk birtokképtelenségével, a fenidőzetteköl el nem vitathatja senki, hogy az „egyház“, „az egyházak“ — „a papok“ és „szerzetek“, a római kath. karok és rendek“ birtokképeségéről, és tulajdonjogáról világos kifejezések találtaknak, mikor ellenben arra, hogy az egyházi javak tulajdonjoga az államot illeti, sem valami alapos jogelmélet, sem pozitív törvény föl nem hozatik, mert nem is hozhatók. Ugyanis, ha „az egyetemes magyar kath. egyháznak“ azért nincs jóságbirhatási képesség“ hazánk törvényei által engedélyezve, mert az nem valóságos egyén, vagy személy, — hanem csupán valami határozatlan — elvont fogalom, mely jóságot nem birhat, — akkor, és pedig még nagyobb joggal, az állam sem lehet birtokképes, mert ez sem egyéb, mint egy elvont fogalom. Vagy mi a status, az állam? Az állam a publicisták szerint nem egyéb, mint „az egymással egyesült eszes lényeket összeretartó hatalom“ (Lásd. Essai sur le Pouvoir public. Cap. 1.) „Status est complexus jurum libertatis, civitatis et familiae“ „Az állam a szabadsági, polgárat, és családi jogoknak összege vagy foglalata.“ — „Az állam, mint közös érdekek által egy organicus egészsze fűzött embersokaság öszlege.“ Werner id munka II köt. p. 6. — Az állam tehát nem physical, de nem is valóságos erkölcsi személy vagy egylet: hanem ezen egyleteknek és az egyleti tagok összes közjogainak elvont öszzege.

Az állam minden polgárat, és társadalmi jogok szabályozója a törvényhozás és kormányzat által: az államnak intézkedő hatalma alatt állanak az egyházi ügy mint világi birtokosok javai, de tulajdon jogkörébe nem tartoznak, mert az állam maga — habár az államfőben — királyban vagy parlamentben megszemélyesül is, de részletes, magánjogoknak alanya, birtokjog tulajdonosa vagy forrása nem lehet, a magán polgárok — az egyes államtagok sorában le nem súlyedhet, egyszerre állam és polgár nem lehet, valamint a jőzan észszel ellenkezik, hogy egy jőszágnak két vagy több teljhatalmu, egymást tökéletesen kizáró tulajdonosa vagy birtokosa legyen. (Hoffmann id. m. p. 168 — 69.) Ép ezen szempontból támadta meg Conti olasz képviselő a parlamentben a tant, mely szerint az erkölcsi személyeket az állam alkotja, tehát az állam által el is nyomhatók. Conti Olaszország legszabadabbellvő jogbölcsészre hivatkozik. „Az állam — ugymond — nem alkotja az erkölcsi személyeket, csak a felüzelet jogát gyakorolja. A sanctio, melyet az állam az erkölcsi személyeknek ad, nem alapít tulajdonjogot, hanem csak ennek módozatait állapítja meg, és így tehát el sem veheti azt Azon nézet, hogy az állam tetszése szerint elnyomhatja az erkölcsi személyeket, — a hit és gondolkozási szabadság negatioja.“ (Pesti Hírnök“ 16. július 1867. Olaszország) Jól megértsük: nincs itt szó királyról, vagy praesidensről, vagy souverain képviselőről — mint magán polgárról, hanem a polgárat és társadalmi összes jogainak foglalataról, a mi sem a királyban — habár absolut is, sem a képviselőben — habár souverain is, de az összes államhatalom hordnokában sem, mert ez is már leszármazott másodrendű eszme, — hanem csak az elméletileg elvont főhatalmi jogok öszzegeben áll.

A nemzet még kevésbé lehet a magán tulajdon birtokjognak alanya: ugyanis a nemzet nem egyéb mint az elvont államhatalomnak — tehát magának a közjognak megtestesülése, hogyan lehetne tehát magánjognak eredeti forrása, magánjognak birtokos alanya a nélkül, hogy az államtagokkal szemközt a törvényhozásban pártos részrehajtó álláspontot ne foglalna el? Tehat a valódi eszjogelmélet szerint sem az államhatalom, sem ennek megtestesült eredeti gyökere — a nemzet nem lehet bármilyen magán birtoknak tulajdonosa, vagy ha az, dkkor, mivel ennek minden államtag, polgár vagy személy irányban hasonló viszonyának kell lennie, szükség azt nemcsak az egyházi, de

minden egyéb magánbirtok virtualis tulajdonosának tartanunk. Bármily szokatlannak lássék is ezen állásmellett, de az államjog-tudósoknál nincs az minden vízhang nélkül. Így a fenn említett olasz jogbölcsészek közül — a joles német államtudós — dr. Sahl az államot nem akarja jogi, hanem inkább politikai személynek nevezni. Bluntschli „sittlich — organisch“ erkölcsileg szerveznek nevezi. Werner id. m. 2. köt. p. 18. Amennyiben pedig az államnak javak tulajdonítottak, annyiban azt mondják a német jogbölcsészek: Als Fiscus ist der Staat blosser Private, juristische Person, d. i. eben privates Vermögen Subject, wie eder Unterthan.“ Id. m. 2. köt. p. 20.

Eszerint tehát az állam, mint állam, fekvő birtulajdonjoggal nem bírhat. Az állam tulajdonjoga a polgároknak adókötelezettségében keresendő egyedül: ámde ez a polgárok valódi birtoktulajdonjogát legkevésbé is sértheti-e? Eppenem, sőt feltételezi. Innen van, hogy az u. a. alaki befelcséjogok közt, milyenek 1) A felügyeleti jog, 2) Törvényhozó hatalom, 3) A végrehajtó hatalom, 4) bírói hatalom, — a birtoktulajdonjog nem foglaltatik. (Lásd Werner id. m. Tartalomjegyzék p. 10.) És e tekintetben igen okosan mondta egy régebbi prot. jogtudós: „Valamint nagyon vétene a jogtannak első elvei ellen az, ki valamely egyetemenek, vagy testületnek jószágait, vagy amelynek annak örökségéhez tartoznak, azokhoz kapcsolná, melyek közigazgatási — quae juris publici sunt, — vagy azok feletti uralmat a fejedelemelek akarnak tulajdonítani, úgy szintén hibába ütköznél látszik az: ki az egyházi javak uralmát a fejedelemelek, vagy a köztársasági akarnak bizni. A szent ügyek körüli jogból — ex jure circa sacra — az egyházi javak felett semmi tulajdonjog nem származik. — Ha a fejedelemelek, vagy a köztársaságok tulajdonítják az egyházi javak feletti uralmat; annak egyszer is, mint minden egyéb intézetek és társulatok örökségét átadod, a mit képtelenség nélkül tennem lehet.“ (Lásd. Böhmér Jus Eccles. Prot. T. 3. Lit. 5. § 31. Békéházi: Igaz-e, hogy mindenben hátra vagyunk? p. 185.)

B.-Hunyad, 1873. jul. 9.

Tisztelt szerkesztő ur!

Városunkba is beköszöntött a cholera, s működését három élet kioltásával f. hó 7-én meg is kezdte, s azóta már, a mai napig még három helyt kísértette meg martalécai számát szaporítani, ámbár még eddigelő bizonytalan eredménnyel; és azt annál fájdalmasabb érzéssel kell megemlítenünk, mert helybeli előjárásunk, dacára a legerélyesebb meggyisztési, és kikövi, s különösen a képviselő testület által kiadott utasításoknak, hanyagsággal, még maig sem tett eleget, s így a járvány terjedésének megakadályozására mondhatjuk egy lépést sem tett.

Vagy kérjük, el van-e távolítva a város szívében eddig is oly botrányosan fennállott és még most is fennálló vágo hid; tételt-e intézkedés az iránt, hogy épen ezen helységen üzött nagy számú sertés hizlalások betiltassanak; s egyszerűen ezen helységen összehalmozott szemét, vér és trágya dombok kihordassanak, s az ezeknek fertőzéséből felszálló bűzhőd és a város közepét elárasztó kigözögéseknek eleje vételessék? stb. Oh nem! hisz most kaszálás, kapálás ideje van, ezelőtt 300 évvel is így voltak ezek, még sem volt semmi baj! a cholera az ur bocsájja mű reánk a mi és apánk bűneiért, majd ha ő nekite tetszeni fog megis fogja azt szüntetni.

Nekünk b.-hunyadiaknak azon szomorú sors jutott osztályrészünkbe, hogy itt az értelmiség az incultivált elem szám-sulyától nyomtatva, semmi újat, semmi üdvöst és szépet, mi városunk érdekében s a kor igényeinek megfelelően, létrehozni

TÁRCZA.

Bekowits herceg.

Orosz történet Khivában.

A khánhoz küldött követek közül egy sem tért vissza. Kettő titkosan hírdül ázt Bekowitsnak, hogy a khán Khivánál egybegyűjti seregét. Azonkivül a wolgai kalmukok khanja óva inté Bekowitsot, legyen éber szemmel Khiva iránt. Bekowits mitsem adott e tanácsokra, hanem fölkerelkedett hadseregével, nem ugyan mintha háborút akarna viselni, hanem mintha barátságos látogatást volna teendő Khivában.

Már az első állomásnál Gurlawaél, ott, hol az Ural a kaspi tengerbe ömlik, khivai csapat támadta meg Bekowits előőreit és 60 kőzököt ejtett foglyul. Bekowits még most sem okult, örült könnyelműséggel rohant a biztos veszély torkába, sőt annyira biztosnak érezte magát, hogy kevéssel elindulása előtt számos orosz kereskedőt bérelt, kiket kének gyanánt akart használni Oroszország nyugati részében.

Bekowits részint tutajokon, részint gázlókon vezetett a katonáit az Embán. Kezdődött ezután az ust-júrti sivatagon át a kaspi tenger és az Aral tó között a borzasztó fűrésztó menet. A fű mindenütt el volt száradva és a kutak kevés vizet nyújtottak annyi embernek. Katonák és állatok seregesen dúl-

nem képes, s ha mozdítunk is valamit, nagy küzdelem és fáradság eredménye az! és ezen calamitás soha sem oly érezhető, mint mikor rendkívüli események rendkívüli intézkedéseket, s erőfeszítéseket tesznek szükségessé, hogy pedig ezek kellő tanulmány, tapasztalat, erély és tekintet nélkül végre nem hajthatók, az nagyon természetes!

Egy képviselői tag.

A közkiállítás ügyében.

A „Hon“ kiállítási levelezője darab idő óta rendszeres támadási harcokat folytat a magyar kiállítási biztosság ellen E harcoknak kiindulási forrását kutatni egyelőre nem akarjuk, legyen a közönség bírálói a sajtóságok körülmények, hogy mialatt a külföldi sajtó nagybárá a legmelegebb elismeréssel nyilatkozik a magyar kiállítási osztályról, egy magyar hírlap levelezője abban eddigelő roszalni valónál egyebet nem talált.

E támadások, legyen meggyőződve levelező, válasz nélkül maradnak, ha azoknak a közönség közé bevezetésére Jókai Mórnak országosan tisztelt neve nem használtatik czégül. Mert, hogy levelezővel a fölött, vajjon a biztosság tagjai becsületes hazafiak-e, vitába senki sem bocsátkozik, ezt levelező ur a lovagiatlan legyerekek mellett, melyeket az az ellen indított támadásaiban használ, még csak rosz néven sem veheti.

A Honnal szemben azonban a legutóbbi cikkek után már fogható alakot nyert vádakra pontonként felelni kötelesség.

Hogy elején kezdjük, június 24-ki levelében azon váddal lép fel a biztosság ellen levező, hogy mialatt minden nemzet a legnagyobb erőfeszítéssel azon volt, hogy a nemzetközi versenyen méltón legyen képviselve Magyarországon ez nem történt, mert a magyar kiállítás nemcsak avatatlan, de roszakaró kezekbe van letéve.

Ezen, legnagyobb merészséggel kimondott ráfogásra elég volna válaszképpen a magyar kiállítási osztályra utalnunk. Ha tudná levelező, vagy akarná tudni, hogy a jury tagok száma a kiállítóik száma szerint hogy vagy szaporodik, ha tudná továbbá, hogy azon Magyarországon, melynek az utolsó párisi kiállításon alig 300 kiállítója volt, ma 62 jurorral és 2 elnök s két alelnökkel rendelkezik, ha figyelembe venné, hogy Magyarország a párisi kiállításon volt kiállítóinak számát ma nemcsak több mint megtízszerezte, hanem egyszerűen, részint a kiállító közönség, részint pedig a törvényhozás áldozatkészessége folytán kiállítását oly disszel tudta ellátni, a milyennel magyar kiállítási osztály soha sem bírt, s milyet a Magyarországgal aequivalens erejű országok közül a bécsi kiállításon egy sem bír fölmutatni, ha levelező mindezt figyelembe fogná venni, szeméremérzete aligha engedné „a meggyőződés határozottságával kimondott nem“ — et oly fönhangon hirdetni.

E ponton, melyre nézve az egyszerű tényekre utalás elégséges, tul is mehetnénk, ha nem volna azzal egy csomó személyes támadás kapcsolatban, melyekre válaszolni a megtámadottak önérzete igényli.

Vajjon Németh Imre tényleg az azalkalmatlan ember-e a kormánybiztosság élére, a milyennek levelező festeni szeretné, erre nézt bizzuk az ítéletet a kiállító közönségre magára.

Egy tulajdonságot mindenestre hozott magával a kormánybiztosi állásra, s ez a becsületes jóakarati képviselőinek érdekeit hűen s tehetségéhez mérten szolgálja, s ezen akaratot megőrzendi még a „Hon“-nak igaztalan támadásaival szemben is. Világkiállításokon activ részt az igaz eddigelő nem vett, hogy ezt azonban oly valaki merje kifogásolni, a ki a londoni és párisi kiállítási palotáknak még csak kapufeljáróját sem látta, az legalább is nevétséges. Egyébként azért nevezettek ki az egyes szakok képviselésére szakbiztosok, hogy az átöle-

tek ki a sorsból. A megmaradt kis csapat nagy fáradság közepette folytatta útját. Utközben a khán követével találkozott, kiknek azt mondta Bekowits, hogy ő békés szándékkal jő Khivába. Miután 65 napig sinlődött, nyomorgott a sivatagban, végre az Amu egyik ágához ért, Karagadsiba, ama helyre, hol a híres gátnak kellett lennie.

Khivában azallat nagy volt a mozgalom. A mollákh harcra ösztönözték a népet a hitetlenek ellen. Arkban, a khán lakában, hadi tanácsot tartottak, minek következtében özbégek, turkmanok, kirgizek és karakalpakokból álló mintegy 25.000-nyi katonaság indult az oroszok ellen, kik szekérvárral sánczolták el magokat. Hadizénés nem történt egy részről sem. A khivaiak támadni kezdtek és egész éjen át tartott a harc. Győztesek az oroszok voltak. Harmadnapra visszavonultak a támadók, halottait a csata téren hagyva, míg az oroszok csekély veszteséget szenvedtek.

Más ember állatta volna már helyzetét, Bekowits azonban még most is bizott a khánban. Sirgazi a khán pedig cselel szándékozott az oroszok ellen harcolni, miután nyílt mezőn erősebbek voltak nálánál. Szándéka abban állott, hogy több osztályra különíti Bekowits csapatait és így támadja meg. Bekowits az khán egy küldöttje érkezett, jelentvén, hogy amaz első támadás a khán tudta nélkül és akarata ellen történt, miért is kérteli Bekowitsot, hogy jöjjön a khán táborába, hol pedás büntetést szab a bűnösök fejére.

lendő nagy tömeghez mérten megkivántató, egyes embernél föl nem lelhető sokoldalú szakképzettség a kormánybiztosság a szakbiztosokkal való összműködése által nyeressék, s hogy ez összműködés kielégítő mennyiben volt, erre nézve a folyamatban levő jury tárgyalások eredménye a legszebb választ képezendi.

A biztosság tagjai közül levelező, Koch Wotitz és Herzfeldet kifogásolja, kifogásolván velük azon egyénekkel, kik a kiállítási munkálatoknak jelentékeny részét végezték. Hogy azonban e panaszok kellő világba helyeztessenek, szükséges a kiállítási biztosság működésének megkezdőtől egy-némelyeket mondanunk.

A kormánybiztos hivatalát elfoglalván, minden előtt a meglévő anyag iránti tájékozást látta szükségesnek, ez okból táblázatos kimutatást készített a beérkezett eredményekről, s midőn e kimutatás constatozta, hogy az ország több figyelemre méltó része a kiállítási mozgalomtól teljesen távol maradt, nyomtatott körlevelek, a hol kelle személyes küldött által is fölhitte, hogy ne mondjuk kérte az illetőket a kiállításban részt venni, s mely föllépés a bejelentők számát 2600-ról 4000-nél többre emelte.

Az országos részvét ily módon lehetőleg fölfokoztatván a bejelentőknek szakszerű csoportosítására a számos helyszíni teendőknek elintézésére, s egyuttal az installationalis munkálatokra került a sor. Ha az elsőből Herzfeld szakbiztosnak jutott az oroszlanrész, úgy az installatio Wotitz és Koch uraknak jutott osztályul. Az utóbbira nehezedett különösen az egész iparalotai osztálynak berendezése s a mig ellenfeleink által is elismert díszes kép, mit ez osztály mutat, meggyőzheti az elfogulatlan szemlélőt az iránt, hogy itt nem, mint a „Hon“ levelezője írja kezdőnek, hanem a hivatott szakembernek keze működött.

Egyébként Wotitz és Herzfeld urak különben sem idegenek, mint levelező állítja, mert mindkettő pozsonyi születésű. Ha érdekel birna levelezőre nézve, mindkettőnek anyakönyvi kivonatát Pozsonyból megszeresheti.

Koch tanár ur, az igaz, hogy bécsi, de arra, hogy a rendelkezésre levő csekély pénzzerével az övéhez hasonló tehetségű építész megnyerhessen, a biztosságának kilitása nem volt, s így Koch tanárnak, ki eminens szakképzettsége mellett magát a magyar kiállítás ügyének teljes önfelelőzettel adta volt oda, adquisitioja nem hibának, hanem határozott nyereségnek tekintendő.

S itt kapcsolatosan szólhatunk egyuttal azon panaszról, hogy a magyar kiállítási osztály a magyar jellegét nélkülözi. A jelleg, mint olyan kettős irányban mutakozhatik. Vagy fekszik az a kiállított tárgyban magában, vagy pedig a külső díszítésben. A mi a kiállított tárgyakat illeti, az ipar cosmopoliticus voltánál fogva a civi isatio körébe tartozni akaró országoknál, a cosmopoliticus irányzat az iparczikkekben magukban is nyilvánuland, teljesen visszaadhatja azonban a nemzeti jelleget a külső feladitásban. Hogy pedig ez a magyar osztályban szigorúan nemzeties, erről az elfogulatlan szemlélő könnyen tisztában leend. A mi kifogás a bécsi lapok részéről a magyar kiállítási osztály ellen volt, az mind oda ment ki, hogy a nemzeti önállóságnak szerintük tulságosan iparkodánk kifejezést adni, s ime most a „Hon“ levelezője a comium betelözésére éppen a nemzeti jelleg teljes hiányát lobbantja a biztosság szemére.

UJDONSÁGOK.

Kolozsvár, július 11.

— T. olvasóinkat kérjük, méltóztatásnak előfizetéseiket mihamarabb megújítani, nehogy a lap küldésében fenakadás tröténjék.

A khán követe mindjárt az orosz táborban két khivainak orrán át kötelel huzatott s így vezette őket körül gyuny és szidalom közepette.

Az oroszok haditanácsot tartottak. Egy német származású őrnagy, Frankenberg, sürgősen kérte Bekowitsot, hogy ne kössön békét a hitszergő khivaiakkal. Bekowits senkire sem ügyelt és jelöl annak, hogy a békét akarja, megcsókolta a keresztet, míg a khán követe a koránt csókolta meg. Más nap Bekowits hg dzsidásai kíséretében a khán táborába indult. A találkozás barátságos jelleggel viselt; Sirgazi köszönettel fogadta a Péter czártól küldött kendőt, czoboly bört, czukrot és ezüsttárgyakat. Bekowits a khán asztalánál étkezett, ebéd közben az orosz zene játszott. A khán ajánlatát, hogy jöjjön Khivába és cserélje föl a fűrésztó táborozást a főváros kényelmével, Bekowits roszat nem gyanitva, készséggel fogadta el. Frankenberg őrnagynak parancsot adott, hogy őt kis csapatra ossza a hadsereget, hogy annál könnyebben lehessen az elelmi szerekről gondoskodni. Frankenberg árulást sejtett és ellenmondani mert vezérének, sőt három izben tagadta meg az engedelmisséget, hogy ily öngyilkoló munkálatot végezzen s csak midőn a hg 4-er ismétlé parancsát, halálbüntetéssel fenyegetvén az őrnagyot, Frankenberg csak akkor engedett. Ezzel el volt döntve az oroszok sorsa Khivában.

Mihelyt a khán megtudta, hogy a hadsereg feloszlott csapatokra megkezdte működését. Alg

— Király ő Felsége f. hó 8-án. d. e. 1/2 10 órakor megjelent a kiállításban s megszemlélte a zultán kincstárát, mely a török kiállítás udvari építményének egyik pavillonjában van kiállítva. A pavillonhoz vezető lépcsőzet alján várták be a a monarcha megérkezését a török főbiztos és a a főkincstár mester, Hamdy-bég és Ibrahim-bég s a török kiállítási biztosság tagjai. Ő Felsége a exotikus növényekkel díszített lépcsőzetet át a pompásan felszerelt pavillonba ment s a zultán kincseit szemügyre vevé. Különös figyelemmel szemlélte meg ő Felsége ama tárgyakat melyek művészeti értékkel, vagy történelmi jelentőséggel bírnak. Ő Felsége ott teljes fél óráig mulatott. A legközelebbi tárgy, mellet ő felsége ezután szemügyre vett, az osztrák vasudvar volt. Albrecht főherceg ur ő cs. k. fensége fogadta itt a monarchát, ő felsége itt is egy fél óránál tovább mulatott, s ezután a kis gyermek pavillonjához, s erre az osztrák-magyar Lloyd, a duna-gőzhajózási társulat s a takarékpénztár pavillonjához fordult. Az összes pavillonokban ő felsége számos tárgyakat beható szemlélés alá vett.

— Cs. kir. ő felsége 8-kán a kiállításban az ásványvizek, valamint a prágai gép készítői társulat pavillonját is megszemlélte. Itt kísérletek tétettek, villanyos uton eszközölt gyulasztással és dynamit robbantással. Az államvasut társulat osztályának, az osztrák czukorgyárak, s az osztrák mezőgazdasági géposztály bemutatásával végződött ő felségének a kiállításban körmenete. 1/2 órakor ő felsége a „Frères Provençaux“-nál reggelt vett magához s erre elhagyá a kiállítás tét.

— A pesti hitelegylet végrehajtó bizottsága tegnapi ülésében megalakulván, elnökül Weninger Vinczét választá. Az egylet ma jegyzetetik be a váltótörvényeséknél, s valószínűleg már hétfőn megkezdí működését. Az egylet a nemzeti banktól a hat milliót a rendes bank-kamatlábán fölül 1 1/2%-al kapja, a bécsi segélyegylet irányában a bank hasonlóképen jár el. A hat millió a pesti egyletnek egyelőre a folyó év végéig bocsátatik rendelkezésre, s a vidék megnyugtatóására felemlíthetjük azt is, hogy a pesti egylet első sorban a vidék hitelügyeire lesz tekintettel, s a pénzt oly kammat mellett fogja adni, hogy csak saját költségei legyenek fedezve.

— Nagyméltóságú kalocsai érsek Hynald Lajos ur ő excellentiájának a szeretet s jótékonyaság nagy apostolának ezennel kántoralis házuk felépítésére adott 50 frtet, nyilvános hálafejzi ki a felvízi kath. egyházi közönség.

— A mükedvelő társulat szorgalmasan tartja próbáit s valószínűleg a jövő heten már egy előadással fogja meglepni a közönséget, mely ugy is a hosszas szünetelés miatt működésékhöz kötött szép reményeit csak kis mérvben látja teljesedésbe menni.

— Bartakovics Béla érsek requiemjén, mely október 7-én lesz, Hynald érsek fog emlékesbeszédet mondani.

— A jogász-segélyző egylet alapító tagjait kiváltképen a jog- s államtudományi kar tanári karában tisztelheti, kik egytől egyig alapító tagjai lettek az egyletnek, melynek elég sajnos, hogy városunkban ezeken kívül, alig akad 3—4 alapítótágya. Egyszerű pártoló tag azonban elég van.

— Katona zenészeink Beszterozéről visszatérve, tegnap d. u. már a sétaterén szereztek élvezetet a valóban szép számú közönségnek válogatott darabok eljátszása által. A közönségnek kellemes szórakozást, ugyszólva csak e zenék nyujtanak, mert a nyári saison unalmasságához még a kolera rémképe is járult, mely még azt a pár táncvigalmat se engedte letolyni, mi még hátra volt a különféle tavaszi mulatságok sorából.

tette Bekowits herceg Kiva falai közé lábát, azonban khivai katonák vették körül. Védelmére gondolni sem lehetet. A khivaiak letépték az oroszok ruháit testeikről, lerántották a katonákat lovaikról, fejüket a khán jelenlétében levágták és a királyi palotába vitték, hol közszemlére tétettek ki Bekowits fejét a khán Bokharába küldte hadi zszakmány gyanánt, de Bokhara uralkodója vissza küldte a főt, azt üzenvén Sirgazinak, hogy semmi köze az árulókkal, és hogy Sirgazi khán, ha emberevőnek akar tartatni, tartsa meg magának a hercegz fejét.

Vezérük elesével könnyű volt az elszelelt csapatokat levern. Az egész hadseregéből igen kevés ember menekülhetett Khivából, kik azután hírdül hozták Péter czárnak, mily eredménnyel végződtek nagyravágyó tervei.

Khiva piacznán a fanatizmus tartott orgiáit. Az orosz foglyok a nép örömmujongásai közepett gyilkoltattak meg és csakegy ember merte ez ellen szavát emelni. „Ne tovább, khán!“ mondá az achium (főpap). „Kíméld a még az életben levőket. A hitesség nagy bűn és ezek itt hitesség miatt érdemelték a halált. De bocsásd szabadon őket és emlékezzél arra, hogy a bűn megboszulja magát a késő unokákon is.“

A bosszu most éri Sirgazi egyik unokáját. Az oroszok Khivába nyomultak és ma a khán lakán obognak zászlóik.

(Folytatás)

GÁMÁN JÁNOS ÖRÖKÖSEI KÖNYVNYOMDÁJA

Kolozsvártt, főtér br. Bánffy-ház, és központi irodája

KERESZTESY PÁL PAPIRÜZLETÉBEN

főtér, Gyulay-ház, felvállal mindennemű

könyvnyomdai munkákat.

Alólírt könyvnyomda tisztelettel tudatja a helybeli és vidéki t. cz. közönséggel, hogy újonnan felszerelt és izletes be-
tükkel ellátott nyomdája azon kellemes helyzetben van, hogy mindennemű **nyomdai megrendelést** u. m.:

könyvek, bármely hazai nyelven, körözvények, rovatos iven, árjegyzékek, számlák, falragaszok, név- és meghívójegyek, gyászhirek,
barcműtlevelek, vásárcédulák stb. stb. a lehető legjutányosabb árak, gyors és pontos szolgálat mellett.

A LEGÚJABB MINTÁJU NÉVJEGYEK 100 DARABJA **1 frt.**

Felvállal könyvnyomdai munkát is.

HIVATALOS MUNKÁKRA NÉZVE

a nyomda — miután Keresztesy Pál papir-üzletével és ez viszont a nyomdával egyesült — biztosítékot nyújt arra nézve,
hogy a papírok a legelső papir-gyárakból szereztetnek be. és azok a **hivatalos munkákhoz valódi gyári áron számíttatnak**,
a **legsükségesebb mintázatokból kész raktárt tart**, a meglevőket postafordultával, a szokatlan formájukat pedig a legrövi-
debb idő alatt elkészíti.

Minden megrendelést kérünk egyenesen a nyomdába küldeni, hol a legnagyobb pontosság biztosítottik.

102—*

Gámán János örökösei könyvnyomdája.